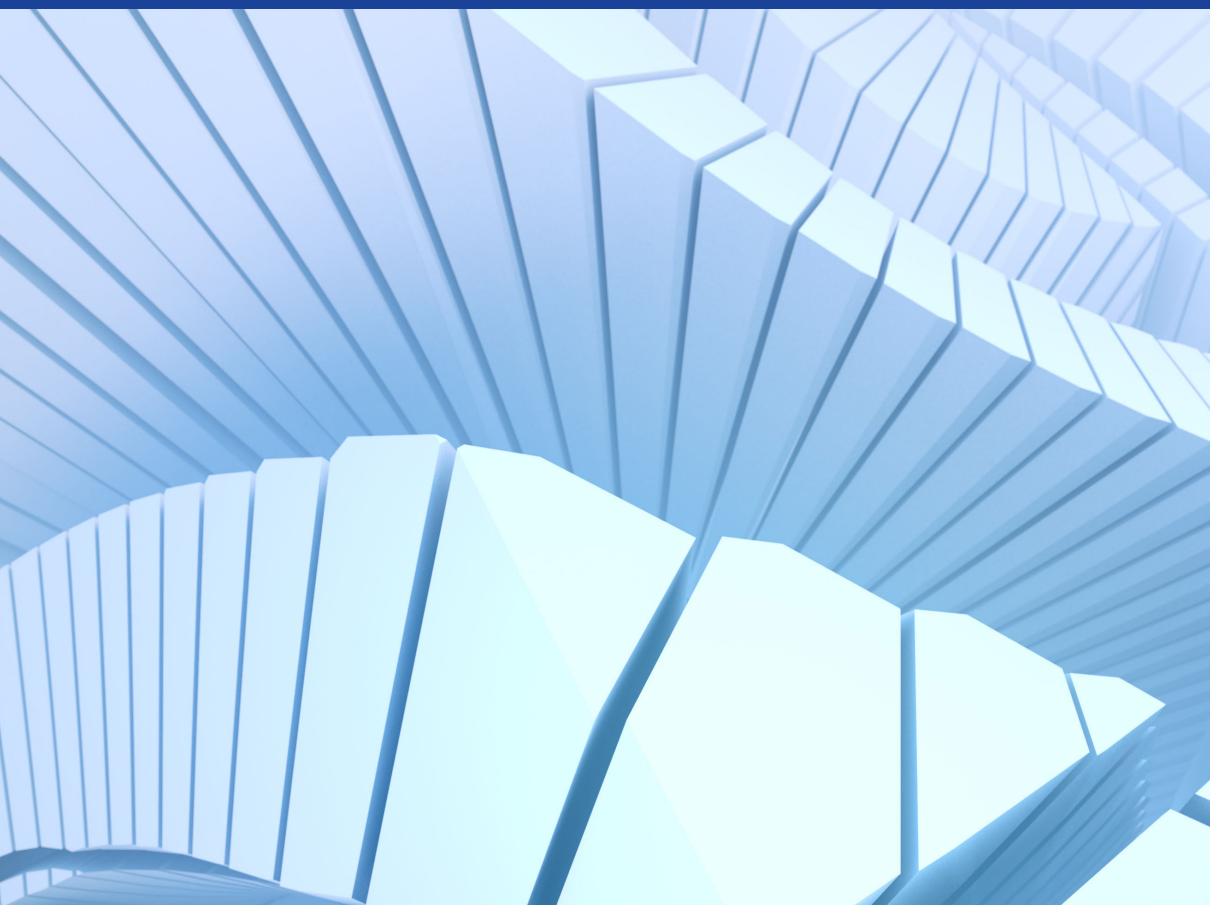

DE JONGE AKADEMIE

EEN SLIMMER ACADEMISCH JAAR

2021 De Jonge Akademie

© Sommige rechten zijn voorbehouden / Some rights reserved

Voor deze uitgave zijn gebruiksrechten van toepassing zoals vastgelegd in de Creative Commons licentie. [Naamsvermelding 3.0 Nederland]. Voor de volledige tekst van deze licentie zie <http://www.creativecommons.org/licenses/by/3.0/nl/>

DE JONGE AKADEMIE

Postbus 19121, 1000 GC Amsterdam

T 020 551 0702

E dja@knaw.nl

www.dejongeakademie.nl

De Jonge Akademie is een zelfstandig onderdeel van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen

Digitale publicatie beschikbaar op www.dejongeakademie.nl

Tekst: Han Thomas Adriaenssen, Marit de Jong, Bettina Reitz-Joosse, Eline Sietsma
Met dank aan Gerard Baars, Marijn Baars, Sebastian Bender, Marie-Celine Daniel, Thomas Hansen, Zeger Hens, Kevin Kleingunnewiek, Angela Nosedá, Federica Onofri, Viviana Zanon

Foto omslag: depositphotos

Deze publicatie kan als volgt worden aangehaald: De Jonge Akademie (2021). *Een slimmer academisch jaar*. Amsterdam.

EEN SLIMMER ACADEMISCH JAAR

De Jonge Akademie
2021

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING 6

1. PROBLEEMANALYSE 7

2. INTERNATIONALE VERGELIJKING 11

3. AANBEVELINGEN 15

Aanbevelingen voor een slimmer academisch jaar 16

APPENDIX 22

SAMENVATTING

In dit rapport onderzoeken wij de inrichting van het academisch jaar aan Nederlandse universiteiten in internationaal perspectief, en doen we voorstellen voor een slimmer academisch jaar in Nederland.

Wij constateren dat studenten en docenten in Nederland het onderwijsjaar vaak als extreem lang ervaren. Voor wetenschappers betekent dit dat al hun kerntaken (onderzoek, onderwijs, impact, leidinggevende taken [en eventueel patiëntenzorg]) bijna gedurende het hele jaar tegelijkertijd hun aandacht vragen, wat leidt tot inefficiëntie en een verdere verergering van de reeds torenhoge werkdruk. Voor studenten biedt het academische jaar aan veel Nederlandse universiteiten tussen september en juli geen enkel rustpunt. Dit zorgt voor vermoeidheid en stress, en ontnemt studenten bovendien ruimte voor reflectie en verbreding.

Uit een vergelijking met zes gerenommeerde universiteiten uit het Europese buitenland, die qua prestaties en breedte vergelijkbaar zijn met de Nederlandse universiteiten, blijkt dat het Nederlandse academisch jaar inderdaad uitzonderlijk lang is: Nederlandse docenten besteden gemiddeld twee hele maanden meer per jaar aan doceren of tentamineren dan hun collega's aan de universiteiten uit de steekproef.

Op basis van onze analyse van het academisch jaar in binnen- en buitenland identificeren we een aantal *best practices* en doen we vijf aanbevelingen voor een slimmer academisch jaar in Nederland. We adviseren (1) de onderwijskalender flexibel aan te passen aan de behoeften van verschillende disciplines, (2) het aantal onderwijsweken en (3) het aantal toetsweken te reduceren, (4) onderwijsvrije periodes streng te bewaken en (5) onderwijsvormen te diversifiëren en autonomie van studenten te stimuleren.

1. PROBLEEMANALYSE

Uit onderzoek en bevestigingen blijkt dat maar liefst 72% van het wetenschappelijk personeel van de Nederlandse universiteiten veel tot zeer veel werkdruk ervaart.¹ De ervaren werkdruk komt primair voort uit een scheve docent-student-ratio en een tekort aan, met name vaste, wetenschappelijke staf.² Een serieuze werkdrukvermindering vraagt zonder meer om een financiële injectie.

Naast een scheve docent-student-ratio is er echter nog een factor die bij lijkt te dragen aan de hoge werkdruk onder Nederlands wetenschappelijk personeel: de lengte en indeling van het academisch jaar.³ De meeste Nederlandse universiteiten beginnen hun onderwijsjaar in de eerste week van september en sluiten hun jaar halverwege juni of begin juli af. Tussendoor kent het jaar weinig tot geen pauzes, waardoor de academische kalender als lang en vol wordt ervaren. Zo stelt een docent van de Maastricht University:

I recently joined the Dutch university system from Germany, and was surprised to find that the academic year not only started earlier, but that there are . . . no term breaks. This is really draining for students and teachers.

1 Zie <https://www.vsnu.nl/2020-werkdruk-ictu.html>

2 Voor een overzicht van de ontwikkeling van de student-docent-ratio tussen 2009 en 2019, zie <https://vsnu.nl/studentengroei.html>.

3 Tijdens zogenaamde ‘werkdrukklunches’ die in 2019 aan de Universiteit Utrecht werden georganiseerd, werd de lange en volle jaarkalender aangewezen als een van de mogelijke verklaringen van de hoge werkdruk die werd ervaren. In haar position paper *Structural Changes to Tackle Work Pressure* van mei 2021 beveelt de Young Academy Leiden een korter academisch jaar aan als maatregel om de hoge werkdruk onder wetenschappelijk personeel tegen te gaan, zie https://www.universiteitleiden.nl/binaries/content/assets/customsites/yal/position-paper_structural-changes-to-tackle-work-pressure.pdf.

Wetenschappelijk personeel merkt dat van begin september tot begin juli heel verschillende taken – onderzoek, onderwijs, impact en leidinggevende taken (en eventueel patiëntenzorg) – allemaal tegelijkertijd om aandacht vragen, en dat het veelal de onderzoekstaak is die hierin het onderspit delft. Een docent-onderzoeker verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen schrijft:

Een korter academisch jaar zou heel veel betekenen. Tegenwoordig heb ik maar vijf weken van de 52 zonder onderwijsverplichtingen. Dat is veel te weinig om onderzoek in te verrichten.

Ook studenten ervaren het jaar als lang. Zo stelt een studentlid van de Utrechtse universiteitsraad dat in de laatste maanden van het jaar ‘de gehele academische gemeenschap op zijn tandvlees loopt’. Er zijn al lang zorgen over de mentale gezondheid van studenten in het Nederlandse hoger onderwijs.⁴ Het lijkt aannemelijk dat de huidige inrichting van het academisch jaar, die studenten aan sommige Nederlandse universiteiten tussen september en juli geen enkele echte adempauze biedt, een van de factoren is die bijdraagt aan dit complexe probleem.

Het Nederlandse academisch jaar wordt niet alleen als lang *ervaren*; in vergelijking met omringende landen lijkt het ook lang te *zijn*. In vergelijking met omringende landen begint het academisch jaar in Nederland vroeg, en eindigt het laat. De jaarkalender van Nederlandse universiteiten telt gemiddeld 30 onderwijsweken, tentamenperiodes niet meegerekend. Dat is meer dan in omringende landen vaak het geval is. Zo telt de kalender van de Universiteit Gent 24 onderwijsweken, en die van de University of Saint Andrews 21. Het is dan ook niet verwonderlijk dat een deel van de wetenschappelijke staf in Nederland graag een jaarkalender zou zien die meer in lijn is met die van andere Europese landen:⁵

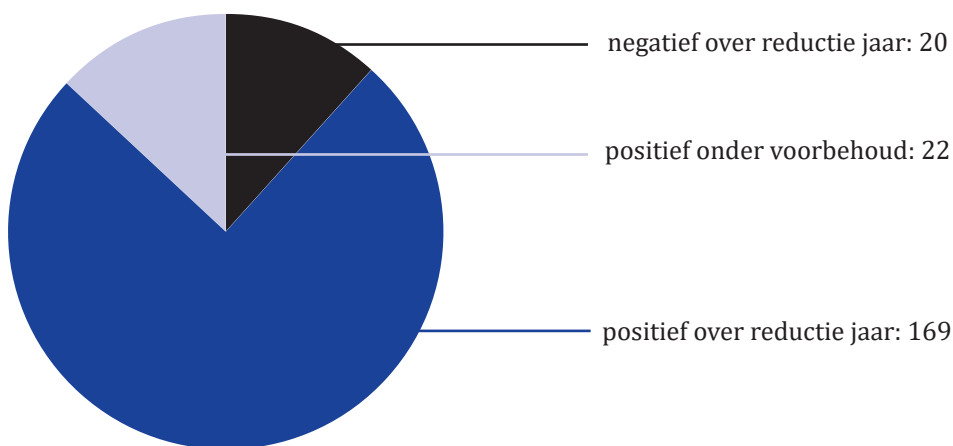
4 Een voorlopig, inventariserend onderzoek door het RIVM, Trimbos-instituut en Amsterdam UMC constateerde in 2019 dat mogelijk 25% van de Nederlandse studenten burn-outklachten ervaart, die nauw gerelateerd lijken aan een als hoog ervaren prestatiedruk (Schoemaker et al. 2019: *Mentale gezondheid van jongeren: enkele cijfers en ervaringen*, pp.12, 14). De geconstateerde behoefte aan diepgaander onderzoek naar studentenwelzijn heeft geleid tot de Monitor Mentale Gezondheid en Middelengebruik Studenten, die 1 maart 2021 van start is gegaan (<https://www.trimbos.nl/actueel/nieuws/bericht/onderzoek-mentale-gezondheid-en-middelengebruik-studenten-van-start>).

5 Hier komt bij dat de maanden juni en juli in veel vakgebieden gelden als internationaal ‘conferentieseizoen’. Nederlandse wetenschappelijke staf is dan vaak nog volop aan het doceren of tentamineren.

Een korter academisch jaar, bijvoorbeeld naar het model van de UK (hier heb ik zelf als docent en onderzoeker gewerkt en ben dus vertrouwd met de implicaties van dat model in de praktijk), lijkt mij zeer wenselijk. (Docent-onderzoeker aan een Nederlandse universiteit)

In dit rapport onderzoeken wij op welke manier Nederlandse universiteiten zouden kunnen leren van vergelijkbare buitenlandse instellingen. We zijn daarvoor als volgt te werk gegaan.

- In september 2020 publiceerde De Jonge Akademie in dagblad *Trouw* een opiniestuk 'Verlaag de werkdruk op universiteiten met een korter academisch jaar'.⁶ Via sociale media en andere communicatiekanalen is wetenschappers gevraagd hun commentaar op dit stuk met De Jonge Akademie te delen. Dit heeft circa 170 reacties opgeleverd. Een aantal respondenten – overwegend uit bèta-medische hoek – geeft aan tevreden te zijn met de huidige jaarkalender. Niettemin pleit circa 75% van de respondenten, vaak op basis van werkervaring zowel binnen als buiten Nederland, voor een korter en minder vol universitair jaar.

- Met behulp van twee studentassistenten zijn de jaarkalenders van alle Nederlandse universiteiten in kaart gebracht en vergeleken met die van zes buitenlandse universiteiten die qua prestaties en breedte vergelijkbaar zijn met de Nederlandse. Tussen april en juni 2021 zijn daarnaast nog interviews gehouden met ten minste één student of docent verbonden aan elk van de universiteiten uit onze internationale steekproef om hun ervaringen in de praktijk beter te kunnen wegen. De resultaten van de vergelijking tussen Nederlandse universiteiten en de universiteiten uit de internationale steekproef presenteren we in sectie 2 van dit rapport.

⁶ <https://www.trouw.nl/opinie/verlaag-de-werkdruk-op-universiteiten-met-een-korter-academisch-jaar~b28230dc/>

- Ten slotte hebben we gesproken met verschillende belanghebbenden aan Nederlandse universiteiten, zoals jonge academies, universiteitsbestuurders, onderwijskundigen en vertegenwoordigers van Nederlandse studentenorganisaties en studentgeledingen van Nederlandse universiteitsraden, om de praktische gevolgen van bepaalde maatregelen beter in kaart te kunnen brengen.

Op basis van de input van Nederlandse wetenschappers, onze internationale steekproef en de interviews met studenten en docenten presenteren we in sectie 3 van dit rapport een aantal aanbevelingen voor een slimmer academisch jaar.

2. INTERNATIONALE VERGELIJKING

Voor dit rapport hebben we voor elk van de Nederlandse universiteiten onderzocht

1. wanneer het academisch jaar begint en eindigt,
2. hoeveel onderwijsweken het jaar kent, en
3. hoeveel toets- en tentamenweken het jaar kent.

Vervolgens hebben we deze zelfde vragen gesteld voor een aantal buitenlandse instellingen:

- Chalmers Tekniska Högskola (Chalmers Technische Universiteit), Zweden
- Humboldt-Universität zu Berlin (Humboldt Universiteit Berlijn), Duitsland
- Universiteit Gent, België
- University of Saint Andrews (Universiteit van Saint Andrews), Verenigd Koninkrijk
- Università di Bologna (Universiteit van Bologna), Italië
- Sorbonne Université (Sorbonne), Frankrijk

Deze instellingen zijn vergelijkbaar met Nederlandse universiteiten:

- In internationale *rankings* zijn ze terug te vinden op vergelijkbare posities als, of staan hoger dan, de meeste Nederlandse universiteiten. Het is aannemelijk dat deze universiteiten een ten minste vergelijkbare kwaliteit van onderwijs en onderzoek bieden als de Nederlandse.
- De lijst is opgesteld in overleg met leden van De Jonge Akademie uit verschillende vakgebieden.
- Ze zijn, of waren althans tot de Brexit in 2020, allemaal gebonden aan het *European Credit Accumulation and Transfer System* (ECTS).

Uit deze vergelijking komt een aantal zaken naar voren.

1. Grote variatie binnen Nederland

Hoewel alle Nederlandse universiteiten hun jaar laten beginnen in de eerste week van september en eindigen tussen half juni en begin juli, zijn er toch grote verschillen tussen universiteiten. Binnen Nederland varieert het aantal onderwijsweken (tentamenperiodes niet meegerekend) van 26 tot 35.⁷

Hier komt bij dat universiteiten zeer uiteenlopende systemen hanteren, waarin het academisch jaar in semesters, trimesters, kwartalen, of zelfs in zes perioden wordt ingedeeld. Ten slotte zijn binnen instellingen de verschillen tussen faculteiten vaak aanzienlijk. Dit lijkt samen te hangen met de aard van de verschillende opleidingen. Een opleiding geneeskunde, met veel practica, vraagt om een ander curriculum en dus ook een ander rooster, dan een opleiding geschiedenis.

2. Het Nederlandse academisch jaar kent relatief veel onderwijsweken

In internationaal perspectief blijkt de academische jaarkalender in Nederland een hoog aantal onderwijsweken te kennen. Binnen Nederland varieert het aantal onderwijsweken (tentamenperiodes niet meegerekend) van 26 tot 35, met een gemiddelde en mediaan van 30. In onze internationale steekproef varieert het aantal onderwijsweken van 21 tot 29, met een gemiddelde van 24,5 en een mediaan van 24. Daarmee geven Nederlandse universiteiten gemiddeld bijna anderhalve maand meer onderwijs per jaar dan de universiteiten uit onze internationale steekproef:

Gemiddeld aantal onderwijsweken	
Nederland	30
Steekproef buitenland	24,5

	Eerste onderwijsweek	Laatste onderwijsweek
Nederland	1e week september	1e week juni
Chalmers (Zweden)	1e week september	4e week mei
Humboldt (Duitsland)	3e week oktober	3e week juli
Bologna (Italië)	4e week september	4e week mei
Gent (België)	4e week september	2e week mei
Sorbonne (Frankrijk)	3e week september	2e week mei
St Andrews (VK)	3e week september	3e week april

⁷ Zie appendix voor nadere details.

Totaal onderwijsweken		
Nederland	30	
Chalmers (Zweden)	25	
Humboldt (Duitsland)	29	
Bologna (Italië)	23	
Gent (België)	24	
Sorbonne (Frankrijk)	24	
St Andrews (VK)	21	

HET ECTS EN DE JAARKALENDER

Alle onderzochte Nederlandse en buitenlandse universiteiten volgen de regels van het ECTS (*European Credit Accumulation and Transfer System*). Dat wil zeggen dat studenten aan al deze universiteiten zestig Europese *credit points* per jaar behalen. De studielast per credit point varieert binnen Europa van 25 tot 30 uur. In Nederland wordt van een student een inspanning van 28 uur per credit point verwacht.

Het aantal onderwijsweken verschilt zowel binnen Nederlandse universiteiten als tussen de Nederlandse en buitenlandse universiteiten uit onze internationale steekproef. Dit toont aan dat het ECTS zich op heel verschillende manieren laat vertalen naar een universitaire jaarkalender.

3. Het Nederlandse academisch jaar kent relatief veel tentamenweken

In onze steekproef vallen de Nederlandse universiteiten op door het aantal weken dat gereserveerd wordt voor tentaminering. Gemiddeld kennen Nederlandse universiteiten circa vijf tentamenperiodes, en zijn in totaal negen weken per jaar gereserveerd voor tentaminering. De buitenlandse universiteiten uit de steekproef kennen gemiddeld 2,5 tentamenperiodes, en reserveren gemiddeld circa vijf weken voor tentaminering. Waar de buitenlandse universiteiten gemiddeld 1,3 herkansingsperiodes kennen, is dat in Nederland met 3,2 gemiddeld meer dan twee keer zo veel. Aan de universiteiten van Gent, Bologna, Saint Andrews en de Sorbonne vinden herkansingen bovendien maar een keer per jaar plaats, in de zomer.

Tentamens*		
	<i>Aantal periodes</i>	<i>Aantal weken</i>
Nederland	varieert van 4 tot 12, gemiddeld 5,2	varieert van 4 tot 14, gemiddeld 9
Steekproef buitenland	varieert van 2 tot 4, gemiddeld 2,5	varieert van 4 tot 10, gemiddeld 5,2

* exclusief aparte herkansingsperiodes

Gemiddeld aantal tentamenweken	
Nederland	9
Steekproef buitenland	5,2

Herkansingsperiodes
Gemiddeld hebben we in Nederland 3,2 aparte herkansingsperiodes van variërende lengte. Bij de buitenlandse universiteiten is dit 1,3. Daarbij komt dat ze vaak alleen aan het einde van het jaar plaatsvinden en dat de herkansingen aan sommige universiteiten niet de norm zijn.

Wanneer we onderwijs- en toetsweken bij elkaar optellen, blijken we in Nederland, in vergelijking met de universiteiten uit de internationale steekproef, gemiddeld ruim twee maanden per jaar meer aan onderwijstaken te besteden.

3. AANBEVELINGEN

De onderstaande aanbevelingen zijn gebaseerd op onze analyse van *best practices* in Nederland en aan de onderzochte buitenlandse universiteiten. Zij zijn een startpunt voor een landelijke discussie en kunnen meteen al als gereedchapskist dienen waaruit universiteiten en faculteiten, in consultatie met docenten en studenten, op korte termijn maatregelen kunnen kiezen.

De maatregelen dienen drie hoofddoelen:

(1) **Tegengaan van de ervaring van versnippering** onder docent-onderzoekers aan Nederlandse universiteiten. Door het lange onderwijsjaar ervaren veel docent-onderzoekers bijna het hele jaar lang een structurele competitie tussen de vier kerntaken: onderzoek, onderwijs, impact en leidinggevende taken (en eventueel patiëntenzorg). Dit zorgt voor inefficiëntie en stress. In navolging van vergelijkbare universiteiten in het Europese buitenland pleiten wij voor een duidelijkere scheiding van periodes voor onderwijs en onderzoek.

(2) **Het creëren van meer 'lucht' in het academisch jaar.** We pleiten voor periodes die voor zelfstudie en reflectie van studenten gereserveerd zijn, terwijl docenten zich dan op andere kerntaken kunnen richten. Wij stellen bovendien maatregelen voor die studenten en docenten op enkele momenten in het onderwijsjaar echte adempauzes gunnen. Dit komt hun veerkracht en efficiëntie ten goede.

(3) **Recht doen aan verscheidenheid van onderwijsbehoeften van verschillende domeinen.** Enquêtes onder Nederlandse wetenschappers tonen aan dat de optimale lengte en indeling van het academisch jaar sterk verschilt tussen disciplines en domeinen. De Jonge Akademie pleit voor flexibiliteit, gecombineerd met enkele basale richtlijnen die de mogelijkheid van interdisciplinaire, interfacultaire en interuniversitaire samenwerking waarborgen.

Aanbevelingen voor een slimmer academisch jaar

1. MAATWERK. PAS DE ONDERWIJSKALENDER AAN AAN DE BEHOEF- TEN VAN DISCIPLINES.

Voor wie: Colleges van bestuur en Faculteitsbesturen, in samenspraak met medewerkers en studenten

Nederlandse universiteiten kennen een uitzonderlijk hoog aantal onderwijsweken per jaar. Gemiddeld bevat het Nederlandse academisch jaar 5,5 onderwijsweken meer dan dat van de buitenlandse universiteiten uit de steekproef. Ook binnen Nederland zijn de verschillen groot: het aantal onderwijsweken varieert van 26 tot 35.

In sommige vakgebieden kan een relatief hoog aantal onderwijsweken wenselijk zijn. Dit geldt bijvoorbeeld voor vakgebieden waarin veel praktijkonderwijs gegeven wordt, of waarin studenten tijdens laboratoriumstages een actieve rol vervullen in het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek. Zo stelt een bèta-onderzoeker aan een Nederlandse universiteit:

Voor veel bèta-studies zal [een reductie van het aantal onderwijsweken] betekenen dat er weer verder gekort wordt op tijd voor praktisch onderzoekswerk.

Daarentegen wordt het hoge aantal onderwijsweken dat we in Nederland gewend zijn als probleem ervaren in disciplines die weinig of geen laboratorium- of praktijkonderwijs aanbieden en waarin studenten doorgaans minder participeren in de onderzoeksprojecten van docenten. In deze disciplines leidt het uitzonderlijk hoge aantal onderwijsweken ertoe dat docenten te weinig exclusieve onderzoekstijd hebben.

Wij adviseren daarom het aantal onderwijsweken aan Nederlandse universiteiten in nauw overleg met docenten en studenten beter af te stemmen op de aard en onderwijsvormen van de verschillende domeinen. Methoden en onderwijsvormen verschillen aanzienlijk van discipline tot discipline. Het is niet aannemelijk dat er voor de jaarkalender een standaardoplossing is voor alle universiteiten.

STUDENTENMOBILITEIT TUSSEN FACULTEITEN

Om studentenmobiliteit tussen faculteiten en interfacultair georganiseerd onderwijs duurzaam mogelijk te blijven maken, is het wenselijk dat universitaire jaarkalenders aan een aantal randvoorwaarden voldoen, zoals:

- Vaste rustmomenten, zoals de kerstvakantie dienen universiteitsbreed op hetzelfde moment plaats te vinden.
- Blokken en semesters dienen zoveel mogelijk op hetzelfde moment te beginnen.

Ook gegeven deze randvoorwaarden blijft maatwerk mogelijk en wenselijk. Het blijft bijvoorbeeld mogelijk het totaal aantal onderwijsweken per blok of semester, en de afsluiting van een blok of semester, af te laten hangen van het vakgebied.

2. REDUCEER NAAR WENS VAN DOCENTEN, ONDERZOEKERS EN STUDENTEN IN DE BETREFFENDE VAKGEBIEDEN HET AANTAL ONDERWIJSWEKEN

Voor wie: colleges van bestuur en faculteitsbesturen samen met medewerkers en studenten

Wij adviseren de jaarkalender in die domeinen waar dat gewenst is te handhaven en in andere domeinen substantieel terug te brengen naar een benadering van een Europees gemiddelde. In onze steekproef is dat circa 25 weken.

Deze reductie kan op verschillende manieren worden gerealiseerd: door het academisch jaar later te beginnen, eerder te laten eindigen, of door langere pauzes in te lassen tussen semesters. Onze internationale vergelijking laat zien dat de lange en volle jaarkalender die we in Nederland gewend zijn niet de enige manier is om hoogwaardige opleidingen te organiseren. Zoals een docent-onderzoeker van de Universiteit Utrecht het verwoordt:

Ik ben ervan overtuigd dat een andere inrichting van het academisch jaar net zo goede onderwijsresultaten en -kwaliteit voor studenten zou leveren, maar tegelijkertijd veel meer lucht aan docenten-onderzoekers zou geven, om een betere werk/privé en onderwijs/administratie/onderzoek-balans te bereiken.

Op grond van studie- en werkervaring in onder meer Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk schrijft een universitair docent uit Maastricht dat een kortere en slimmere jaarkalender *'would make a huge difference and really improve the overall situation not only for staff but also for students.'*

3. REDUCEER NAAR WENS VAN DOCENTEN, ONDERZOEKERS, STUDENTEN IN DE BETREFFENDE VAKGEBIEDEN HET AANTAL TOETSWEKEN EN HERKANSINGSMOMENTEN PER JAAR

Voor wie: faculteitsbesturen, onderwijsdirecteuren, onderwijsinstituten

Nederlandse universiteiten reserveren gemiddeld ongeveer twee keer zoveel weken voor toetsing en tentaminering als de buitenlandse universiteiten uit de steekproef (waarbij de formatieve toetsing die tijdens onderwijsperiodes plaatsvindt niet is meegenomen). Het is aannemelijk dat dit gegeven nauw samenhangt met een als te hoog ervaren werkdruk van zowel docenten als studenten.

Nederlandse universiteiten ruimen ook gemiddeld circa twee keer zoveel tijd in voor herkansingen als de vergeleken buitenlandse universiteiten. Herkansingen vinden aan buitenlandse universiteiten vaker maar één keer per jaar plaats. In vergelijking met wat in Nederland gangbaar is lijken herkansingen in een aantal van de vergeleken buitenlandse universiteiten bovendien een tamelijk marginale rol te spelen.

Wij pleiten voor minder toetsmomenten en minder weken gewijd aan tentaminering, zodat er meer ruimte ontstaat voor andere kerntaken.⁸ Wij adviseren onderwijsdirecteuren en -instituten ook om te onderzoeken hoe de rol van herkansingen in het onderwijsjaar verkleind kan worden en het aantal voor herkansing gereserveerde weken terug te brengen.⁹

8 Ook sommige Nederlandse universiteiten en faculteiten hanteren al een beperkter aantal toetsweken (bijvoorbeeld vier weken per jaar, één aan het einde van elk blok) en kunnen als model dienen voor andere instellingen.

9 Over de doelmatigheid van herkansingen is geen consensus. Schmidt et al. 2021 ('Changes in Examination Practices Reduce Procrastination in University Students'. *European Journal of Higher Education*) betogen bijvoorbeeld dat herkansingen kunnen leiden tot uitstelgedrag en pleiten daarom voor het schrappen of sterk beperken van het aantal mogelijke herkansingen. Daarentegen betoogt Arnold 2017, dat 'there is no evidence in favour of a negative procrastination effect arising from increasing students' opportunities to do resits' ('Resitting or Compensating a Failed Examination: Does it Affect Subsequent Results?' *Assessment and Evaluation in Higher Education* 42: 1103-17).

4. BEWAAK ONDERWIJSVRIJE PERIODES

Voor wie: faculteitsbesturen, onderwijsdirecteuren, onderwijsinstituten

Uit interviews met docenten en studenten blijkt dat het in de praktijk moeilijk is onderwijsvrije periodes ook werkelijk onderwijsvrij te houden. Door tentamens en deadlines vlak voor of vlak na vakanties te plannen, worden vakanties in de praktijk vaak studieweken. Hierdoor ontstaat een vrijwel ononderbroken onderwijsjaar met weinig of geen pauzes tussen eind augustus en juli. Een studentassessor van de TU Twente geeft aan dat dat de volle jaarkalender studenten maar weinig ruimte laat voor eigen initiatieven tot inhoudelijke verdieping en verbreding.

Docenten en onderzoekers geven aan dat ook in de collegevrije zomerperiode vaak een beroep op hen gedaan wordt voor bestuurlijke taken, het begeleiden van herkansingen, scripties, of het doceren en organiseren van *summer schools*. Daardoor staat ook in deze periode de tijd voor onderzoek onder druk en is het vaak moeilijk een gezonde balans tussen werk en privé te vinden.

Wij adviseren onderwijsdirecteuren en -instituten om toetsen, herkansingen en begeleiding zodanig in te plannen dat op papier onderwijsvrije perioden dat in de praktijk ook werkelijk zijn. Voor veel onderzoekers is een onderwijsvrije zomerperiode onontbeerlijk voor het bijwonen van congressen en het schrijven van papers en onderzoeksaanvragen. Wervingsactiviteiten en *summer schools* dienen de voor de onderzoekstaak beschikbare tijd niet verder onder druk te zetten.

5. DIVERSIFIEER ONDERWIJSVORMEN EN STIMULEER AUTONOMIE

Voor wie: onderwijsdirecteuren, onderwijsinstututen, docenten

Wij adviseren aan Nederlandse universiteiten, afgestemd op de behoeftes van verschillende disciplines, een reductie van onderwijsweken te combineren met het diversifiëren van de gebruikte onderwijsvormen. Door studenten tijdens langere collegevrije periodes gericht in groepen of zelfstandig te laten studeren kan de autonomie en zelfstandigheid van studenten worden vergroot en ontwikkeld, ervaren studenten meer regie over hun studie en krijgen docenten gelegenheid om zich op bepaalde momenten op hun andere taken te richten. Aan verschillende Nederlandse universiteiten (bijvoorbeeld aan de Universiteit van Maastricht) wordt al gewerkt met *self-directed* en *problem-based learning*. We adviseren om gebruik te maken van de daar opgebouwde ervaringen bij de diversifiëring van onderwijsvormen.¹⁰

Daarnaast kunnen we leren van universiteiten zoals St Andrews, die ruimte reserveren voor reflectiemomenten binnen het collegejaar. Zo bevat elk semester aan de University of St Andrews een *'independent learning week: ... a week dedicated to providing students with an opportunity to consolidate and catch up on their learning, as well as prepare and plan for the rest of the semester'*.

10 Onderzoek laat zien dat voldoende tijd voor zelfstudie een zeer belangrijke factor voor studiesucces is, terwijl te veel (hoor)colleges juist een negatief effect op studieduur kunnen hebben (Schmidt et al. 2010: 'Learning More by Being Taught Less: A "Time-For-Self-Study" Theory Explaining Curricular Effects on Graduation Rate and Study Duration'. *Higher Education* 60: 287-300). Daarbij lijkt zelfstudie in kleine groepen bijzonder effectief te zijn: Kamp et al. 2012: 'The Relationship Between Students' Small Group Activities, Time Spent on Self-Study, and Achievement'. *Higher Education* 64: 385-397.

APPENDIX

Onderstaande tabel geeft een globale indruk van het aantal onderwijsweken (tentamenweken niet meegerekend) in de jaarkalenders van de Nederlandse universiteiten. Toelichting op de cijfers:

- Binnen een universiteit kan het exacte aantal onderwijsweken van faculteit tot faculteit, en van opleiding tot opleiding, enigszins verschillen.
- De cijfers zijn gebaseerd op de online beschikbare instellingskalenders en jaarroosters van individuele faculteiten.
- Per instelling is gekeken naar (a) het totaal aantal weken in een semester of blok en (b) het aantal weken per blok dat faculteiten over het algemeen gebruiken om colleges in te roosteren.

Bijvoorbeeld: Wanneer een universiteit werkt met vier blokken van elk tien weken en de faculteiten van die universiteit over het algemeen per blok acht weken gebruiken om colleges in te roosteren en twee weken reserveren voor tentamens, geeft de tabel 32 onderwijsweken voor die universiteit.

Universiteit	Onderwijsweken	Speciale vakanties*
Erasmus Universiteit Rotterdam	35 weken	
Radboud Universiteit Nijmegen	28 weken	Carnavalsvakantie: 15 en 16 februari
Rijksuniversiteit Groningen	28 weken	
Technische Universiteit Delft	33 weken	Voorjaarsvakantie: 1 tot 5 februari
Technische Universiteit Eindhoven	32 weken	Carnavalsvakantie: 15 tot 19 februari
Tilburg University	27 weken	Carnavalsvakantie: 15 en 16 februari
Universiteit Leiden	26 weken	
Universiteit Maastricht	32 weken	Carnavalsvakantie: 15 tot 19 februari
Universiteit Twente	32 weken	Krokusvakantie: 22 tot 26 februari
Universiteit Utrecht	30 weken	
Universiteit van Amsterdam	30 weken	Meivakantie: 3 tot 7 mei
Vrije Universiteit Amsterdam	30 weken	Meivakantie: 3 tot 7 mei
Wageningen University & Research	29 weken	

* Bedoeld zijn vrije perioden van langer dan een dag, buiten de kerstvakantie en landelijke feestdagen om.